

ճարտարագետութիւնը, որոնց և ոչ մէկուն պահպանութեան համար ժամանակ և փող մը կուտայ, եկեղեցւոյ քահանայութիւնը, իր ժողովրդական բնութեան հանգամանքով, որուն պատրաստութեան համար հոգ անգամ չունի, եկեղեցւոյն կրթական և վարչական գործերուն հայացի ժողովրդակութիւնը, որ սակայն չարաչար կը գնահատուի ենթարկուելու համար այս ու այն նկատումներու և շահերու: Եւ այսպէս ըմբռնուած, այսպէս գնահատուած և եկեղեցին է որուն պահպանութիւնը կը ջատագոյնուի իր աղգային գիմագծին արժէքին համար: Եւ ասոնք հակասութիւններ են ըստինքեան և կը վտանգեն նոյն իսկ եկեղեցւոյ աղգային արժէքը, հետզհետէ ոչնչութեան վերածելով զայն:

Մեր կարծիքով, պէտք է վերջ տալ այս հակասութիւններուն, դադրեցնելու եկեղեցիներուն չուրջ: Եւ ասոր միակ դարմանն ու պայմանն է Հայց. եկեղեցին հեռի և զերծ պահել անձնական և խմբակցական հաշիւներէ, և հնարաւոր պայմաններու մէջ ազահովելով անոր բարեկարգ և պայծառ գիւրք մը: Հայց. եկեղեցին կրնայ ինքզինք գտնել եթէ չլրդալուի անոր խաղաղութիւնը թէ՛ ներսէն, իր դաւաններունսիրով և համերաշխ գործակցութեամբ և թէ՛ դուրսէն՝ ազատ մնալով մարդորսութեան յայտնի և դադտնի կերպերէն:

Ամէն պարագայի մէջ, եկեղեցին նոյն իսկ իր աղգային գիմագծով, խօշք չէ, իրականութիւն մըն է. և պէտք չէ հակասութիւններու մէջ պղտիկցնել ասոր արժէքը և աղօտացնել ասոր նշանակութիւնը՝ անջատելով զայն իր կրօնական ոգիէն և նկարագրէն:

ԿՐՈՆԱԿԱՆ (ԴԱՍԵՐ ԱԽՏԱՐԱՆԷՆ)

«ԵՐԱՆԻ» ԵՆԵՐ

3. — «Երանի՛ հեզոց, զի նո՛ւա
ժառանգեցես զերկիր»
(Մժթ. Ե. 5):

«Երանի»ներուն երրորդը ուղղուած է հեզեւրուն:

Որո՞նք են այս երանելիները:

Արդի ըմբռնումով խզցնի եւ ողորմելիներ են անոնք:

Բայց մարդկային փորձառութիւնը ջոյց կուտայ թէ հեզերն են որ ունին ոյժ և հեղինակութիւն:

Փրկիչը նոր պատգամ մը չէ որ տուաւ իր հետարրքիլ ունկնդիրներուն: Այդ պատգամը արդէն տրուած էր Սաղմոսի մէջ (12. 11). Այլ որ հեզԵՆ ԵՆ ՆՈՒԱ ԺԱՌԱՆԳԵՑԵՆ ԶԵՐԿԻՐ: Յիսուս-Քրիստոս կը նուիրագործէ հիւներուն փորձառութիւնը. և առիթով մըն ալ կ'ըսէ. ինձի նայեցէ՛ք, ինձմէ սորվեցէ՛ք, զի հեզ եմ ես (Մար. Ժ. 10. 29): Ուրեմն պէտք չունինք շատ հեռուները երթալու. կրնանք կենալ մեր Փրկչին հետ դէմ յանդիման, եւ դիտել անոր հեզ նկարագիրը, հասկնալու ճամար

բառին իմաստը եւ գնահատելու համար ասոր իրական արժէքը կեանքի յաջողութեան մէջ:

Հեզութեան իմաստը ինքնին կը ցայտէ երբ նրա կատի տուններ որ ասոր հակառակն է ամբարտաւանութիւնը, ամբարտաւանութիւնը, եպարտութիւնը: Ասոնք մարդկային քնտան կիրքեր ու յատկութիւններ ըլլալով հանդերձ, չեն սիրուած մարդոց կողմէն: Կրօնը եւ քարոյզագրութիւն կ'աշխատին սրբազան մարդուն այդ յատկութիւնները. վասն զի մարդոց բնկերային յարաբերութիւնը խանգարող կիրքեր ու յատկութիւններ են ասոնք եւ արգելք՝ խաղաղութեան եւ սիրոյ թագաւորութեան մարդոց մէջ: Ամբարտաւան, ամբարտաւան ու հպարտ մարդիկ ընդհանրապէս անիրաւ ու անձնատէր են: Եթէ այս թերութիւնը նկատուի իրեն մարդոց ֆիզիքական շէնքին աններդաշնակութեան մէկ արդիւնքը, զոր օրինակ, իրեն հիւանդութիւն, չ'արդարանար. շատ շատ մեր արգահատանքին աւարկայ կրնայ ըլլալ այդ վիճակը: Բայց ընդհանրապէս աւտաշ, կոպիտ, վայրենի նկարագրի մը ազգացոյցն է ոչ-հեզութիւնը, եւ ապացոյցն է միանգամայն ազիտութեան ու անձնասիրութեան: Վասն զի մշմարիտ մեծերն ու գիտուններն են աշխարհի ամէնէն հեզ, ամէնէն խռնարձ մարդիկը: Կրօնքին խորը թափանցող, կրօնքին ոգիով ապրող մարդիկ են նաեւ աշխարհի ամէնէն հզօր եւ հանդարտ մարդիկը: Վասն զի անոնք են որ կրնան արճամբանել բռնութիւնը, անիրաւութիւնը:

գծաւարութիւնները եւ չխանգարել իրենց հոգեւոր հիմնադիր խաղաղութիւնը: Այսպիսի հեղութեան մարտնչութիւնն էր մեր Փրկիչը:

Եւ մեր Փրկիչը լուծի նմանցուց Աւետարանը: Աւետարանը, այո՛, . . . կեանքի այս նոր կանոնագիրը: Հոգեւոր, ամբարտաւանք, աշխարհի հոգեւորներն ու բռնաւորները չեն կրնար կրել զայն. կ'ընդգնեն, լծնակէց կ'ըլլան: Իրական հեղեղուն միայն տրուած է Աւետարանին լուծը ասելու կարողութիւնը, եւ այս է պատճառը որ մեր Փրկիչը ուղղակի իր անձը մասնանշէ կ'ընէ իր խօսքը ուղղելով աշխարհի բոլոր վաստակարիկ եւ խոնջ հեղեղներուն թէ ինծի եկէր, որ մեզ հանգուցնեմք, սրովհետեւ ես եկ եմ, իմ սիրտ շատ խոնարհ է, եկէ՛ք ինծի, առէ՛ք իմ աւետարանիս լուծը, շատ թեթեւ ու շատ հաճելի է ան, առէ՛ք զայն մեր ուսերուն վրայ, ինչպէս որ առած եմ ես, եւ ինձմէ սրովեղէր թէ ինչպէս կրկնու է զայն: Իմ յաջողութիւններուս զաղանկը կը կայանայ իմ հեղութեան մէջ:

Թո՛ղ աւելորդ չհամարուի, երբ գիտել տանք թէ **հեղութիւն** չի նշանակիր **խեղճութիւն**, աղօր-մեհութիւն: Վասն զի ասանք ֆիզիքական թերութիւններ են ստուգիւ, Հեղութիւնը բարացուցականն է գիտութեան, պատմութեան, իրական մեծութեան եւ իշխանութեան: Մարդուն համար հոգեկան ուժի եւ կորուսի աղբիւր մըն է հեղութիւնը: Անոր համար է որ **հեղը** կը յաջողի, կը արեւ, կ'առաջնորդէ:

Սուրբգիրքի զարմանալի դէմքերէն մէկն է Դաւիթի: Կարծես թէ իրարու հակառակ ու հակասական նկարագիրներու ամբողջութիւն մըն է ան: Բայց երբայցական պատմութեան եւ իմաստասիրութեան դասաւմիտը սա՛ է Դաւթի փրակական նկարագրի մասին թէ **հեղ** էր այն եւ իր հեղութեամբն է որ կրցաւ ժառանգել Թագաւորական աթոռը (**Ա. Մկր. Բ. 57. Հմմտ. Սղմ. 21. Ա. 1**):

Աստուծոյ եւ մարդոց յարաբերութեան մասին ալ մարգարէական պատգամը սա՛ է թէ Աստուած միայն հեղերու մէջ կը հանգչի (**Զատչի 42.**):

Իսկ Առաքեալը կ'աղէ որ Քրիստոսնայ մարդիկ իրենց հեղութեամբը միայն նշանաւոր ըլլան աշխարհի մէջ (**Փիլա. Գ. 5.**):

Ի հարկէ շատ դժուար չէ բարոյ մը խօսել **հեղութեան** վրայ, Բայց կարելի՞ է մեր կեանքի այսօրուան իրականութիւններուն հետ հաշտեցնել զայն:

Մենք կը տեսնենք որ «իրաւունքը» շատ պո-սացող ամբարտաւանին է: Ո՛վ որ բիրտ ոյժ ունի իր ջիւղերուն մէջ եւ զրամ՝ իր քակիլն մէջ, ան է խօսքին եւ գործին տէրը: Կեանքի պայքարին մէջ ալ, որ ծայրէնծայ բարեւոյ ջիւղերու, սոսկալի մրցումներու պայքար մըն է, ան կը յաջողի միայն որ անընկճելի ամբարտաւանութիւն մը ունի, հպարտ է, կրնայ արհամարհել ուրիշները:

Այս է տեսնուած իրականութիւնը այսօրուան կեանքի պայքարին մէջ ալ. բայց տակաւ չէ իրական կեանքը: Ասիկա իր նորատակէն շեղած, հիւանդոտ, խենթացած կեանքի մը տրտաշայտութիւնն է: Եւ մարդկութեան մէջ շատ հին եւ խորունկ է այս հիւանդութեան եւ խենթութեան արմատը:

Աւետարանի յայտով պէտք է նայիլ կեանքի մեթո- թին իրականութիւններուն վրայ, եւ Աւետարանը կ'ըսէ մեզի թէ աշխարհին տէրերը եւ ժառանգորդ- ները **հեղեւն** են եւ անոնք պիտի ըլլան:

Եւ ստուգիւ, Նոյն խի մեր շատ սահմանափակ կեանքի փորձառութիւններուն մէջ ալ կը տեսնենք որ **հեղեւն** են կրօնքը լաւ հասկցողներն ու ապրող- ները, **հեղեւն** են կեանքի գծաւարութիւններուն մէջ ակօս բացողները, **հեղեւն** են հաշտութեան եւ խաղաղութեան միջնորդները:

Հեղութիւնը պիտի ըլլայ բրիտանաց մարդուն նկարագիրը: Եւ բրիտանաց մարդը Յիսուս-Քրիստոսին նայելով կրնայ մշակել հեղութիւնը իր ներքոյ:

Ասիկա գործ մընէ լուրջ աշխատանքի եւ երկար ժամանակի կարօտ: Առանց այս աշխատանքի՝ մարդը կը մնայ կոպիտ, անաշխ, եւ հետեւարար անտունելի ուրիշներուն հանդէպ եւ վնասակար ինքն իր անձին:

Մարդը, կենսարաններուն լեզուով, կենդանա- կան աշխարհի թագաւորն է: Անշուշտ այնքան ալ զարմանալի իրողութիւն մը չէ ասիկա: Վասն զի մարդը կրնայ իր զսպել ամէնէն վայրենի եւ վնասա- կար կենդանիները, կրթել եւ մարդել զանոնք կարգ մը ծառայութիւններու, գրասենյակներու, եւ այլ նը- պատակներու համար, բայց այս հրաշքը գործող մարդը **զրեթէ** կը վրէպի ինքզինքը կրթելու եւ մարդելու յաջողութենէն. վասն զի ինքն մարդն է ամէնէն վը- տանգաւոր վայրենի զազանը՝ իր անաշխ, կոպիտ վի- ճակին մէջ, կրնայր ըսել նաեւ՝ զազանները. որով- հետեւ մարդը զազանական կիրքերու բարդութիւն մըն է, կնճիւ մը ըստ ինքեան, հակառակ անոր որ աստուածային է իր զիմարդիքը, եւ կենդանացած է Աստուծոյ շնորհով: Այս կնճիւր ստեղծուեցաւ մարդուն ներքին կեանքին մէջ, որովհետեւ, ըսա Սուրբ- գրոց, հոգարտացաւ ան այլանդակ կարծիքներով եւ տողանքներով: Եւ բրիտանական բարոյագիտու- թեամբ, Աստուած մարդացաւ, որպէս զի մարդը աստուածացնէ, վասն զի աստուածացման նկարա- գիրն է Նոյն ինքն հեղութիւնը: Այս է պատճառը որ Յիսուս-Քրիստոս ըսաւ, ես եմ հեղը, ինձմէ սրովե- լէք զայն, եւ դարձեալ ասոր համար է որ մերք ալ բոլոր վերեւ թէ պէտք է Յիսուս-Քրիստոսը դիտել եւ անոր հետեւիլ հեղութիւնը մշակելու համար:

Հեղութիւնը, հակառակ արող ըմբռումի, նաեւ հակառակ կոպիտ իրականութիւններու, խեղճու- թիւն չէ: Վախկոտութիւն չէ, այլ է բարոյական բա- ջութիւն մը, բրիտանական մեծութիւն մը, մարդ- կային նկարագրին ամէնէն ազնիւ, ամէնէն փայլուն եւ խորունկ գիծը, այնպիսի գորութիւն մը եւ այն- պիսի բարձր չեքմութիւն մը, որուն առջեւ սառի պէս կը հալին ամբարտաւանութեան կուտակումնե- րը, բռն ու կիրքերու անմարբութիւնները:

Երանի՜ հեղերուն, վասն զի անոնք պիտի ժա- ռանգեն երկիրը:

Բ. Ե.

